

w praktyce przez podmioty gospodarcze zarówno na poziomie makro (państwa), mezo (regionu, aglomeracji) jak i mikroekonomicznym (przedsiębiorstw). Decyzje podejmowane przez nie uwzględniają wymiar przestrzenny i terytorialny. Odzwierciedlają one wynik poszukiwania przez te podmioty odpowiedzi na pytania „gdzie, kiedy i dlaczego?” zlokalizować i rozwijać swoją działalność.

Przesłanki wykorzystania ekonomii przestrzennej dla kreacji procesów rozwojowych

Współczesna myśl ekonomiczna, mimo jej wielowiekowego rozwoju, jest ciągle daleka od zadowalającego stanu uogólnień. Odzwaniem na jej niedoskonałości stało się kreowanie wielu „nowych koncepcji” będących efektem syntezy procesów dezintegracji starej wiedzy ekonomicznej i integracji nowej wiedzy ekonomicznej z postępowaniem cywilizacyjnym dokonującym się w gospodarce współczesnego świata. Sposób gospodarowania zrodzony na tych koncepcjach jako fundamenty gospodarowania traktował nowe techniki i technologie komunikowania, przetwarzania i dystrybucji, wraz z całym otoczeniem technologicznym, instytucjonalnym i kulturowym¹. Pojawieniu się formuły „nowej gospodarki” zaczęło towarzyszyć postrzeganie działalności gospodarczej w ścisłym powiązaniu z społeczeństwem informacyjnym, przywołującym celem zwiększenia wydajności i jakości realizowanych procesów gospodarczych technologie informacyjne i informatyczne².

Zmiany systemowe dokonujące się w świecie³ znalazły odzwierciedlenie w zmianie objaśniania ekonomii. W ślad za tym pojawiły się takie terminy jak „nowoczesna ekonomia”, „nowa ekonomia”, „ekonomia rynkowa”, „ekonomia nierynkowa”, „nowa ekonomia (ekonomika) instytucjonalna”, „ekonomia transformacji”, „ekonomia matematyczna”, „ekonomia literacka”, „ekonomia menadżerska”, „ekonomia stosowana”, „ekonomia sektora publicznego”, „ekonomia informacji”, „ekonomia wiedzy”, „ekonomia dobra i zła” i inne, a wśród nich „ekonomia przestrzenna”. Każdorazowo próby nowego spojrzenia na ekonomię wiązały się z pytaniem: czy tradycyjna ekonomia pozwala zrozumieć współczesną gospodarkę⁴. Odpowiedź na nie była negatywna, a jako taka inspirowała do poszukiwań takiej jej formuły która pozwalałaby na wyjaśnianie zmian dokonujących się we współczesnym świecie

¹ M. Bochenek, Przedmiot i charakter ekonomii, [w:] *Dokonania współczesnej myśli ekonomicznej – teorie neoliberalne wobec ekonomicznej roli państwa a polityka społeczno-ekonomiczna*, Praca zbiorowa pod redakcją Urszuli Zagóry-Jonszty, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej im.K.Adameckiego, Katowice 2004, s. 183-197.

² G.W.Kołodko, „Nowa gospodarka” i stare problemy. Perspektywy szybkiego wzrostu w krajach postsocjalistycznej transformacji, [w:] *„Nowa gospodarka” i jej implikacje dla długookresowego wzrostu w krajach postsocjalistycznych*, red. G.W.Kołodko, Key Text, Warszawa 2001, s. 9-11.

³ A.P. Balcerzak, Państwo w realiach „nowej gospodarki”. Podstawy efektywnej polityki gospodarczej w XXI wieku, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009, s. 11-29.

⁴ A. Wojtyna, Czy tradycyjna ekonomia pozwala zrozumieć tzw. nową gospodarkę?, [w:] *Czy ekonomia nadaża z wyjaśnianiem rzeczywistości?*, pod redakcją A.Wojtyny, PTE, Bellona, Warszawa 2001, s. 167-173.

obarczonym dużą zmiennością sytuacji oraz niepewnością co do efektów, które one powodują.

Analiza współczesnej zglobalizowanej i zregionalizowanej gospodarki kreśli bowiem imperatyw rekonstrukcji ekonomii. Zdaniem wielu ekonomistów istnieje bowiem potrzeba uzupełnienia teorii ekonomii podejściem i poglądami interdyscyplinarnymi. Wskazuje się przy tym, iż teoria ekonomii odpowiadająca współczesności powinna być wynikiem zbiorowego wysiłku przedstawicieli wielu dyscyplin, zdolnych do stosowania różnych metod i perspektyw, a także posiadających zdolność do koncentrowania się na specyfice różnych aspektów działalności gospodarczej człowieka⁵. Zadawane zaś pytanie: jakie są dzisiejsze siły ekonomiczne kształtujące świat jutra?, odpowiedź znajduje w potrzebie transformacji ekonomicznej powierzchni ziemi, sugerując konieczność sporządzenia nowej mapy ekonomicznej ziemi⁶. Mając na uwadze takie podejście uzasadnionym jest podejmowanie prób identyfikacji ekonomii przestrzennej i możliwości wykorzystania jej dorobku w praktyce.

Umożliwia ona odpowiednie koordynowanie działań rozwojowych, które mają wpływ na rozwój gospodarczy poszczególnych regionów a także na poprawę konkurencyjności podmiotów gospodarczych funkcjonujących na ich terenie. Te działania są możliwe poprzez rozwój technologii informatycznych, które umożliwiają gromadzenie i przetwarzanie dużej ilości informacji pochodzących z różnych źródeł i prezentowanie ich na jednej wspólnej płaszczyźnie. Odpowiednie przetworzenie i zastosowanie informacji umożliwia przygotowanie przez podmioty gospodarcze działań, których efektem jest tworzenie przewagi konkurencyjnej. Podmioty gospodarcze mogą ją uzyskać poprzez wybranie i wykorzystanie korzyści wynikających z zlokalizowania miejsca prowadzenia działalności gospodarczej.

Poszczególne lokalizacje dla danego typu działalności gospodarczej posiadają z reguły pewne wspólne cechy. Jednak istnieje również grupa czynników, która różni te lokalizacje od siebie, a to z kolei może mieć wpływ na stosowanie na obszarach przez nie wyznaczonych procesów biznesowych oraz wdrożenia określonych standardów organizacyjnych. Wymienione czynniki mają więc wpływ na rynki produktów i usług oferowanych przez dane podmioty gospodarcze. Oznacza to jednocześnie, że uwzględnienie zróżnicowanego podejścia przez podmioty gospodarcze do określonych rynków, danego regionu, miasta lub jego ograniczonego obszaru może być źródłem uzyskania przez podmiot gospodarczy przewagi konkurencyjnej i jej utrzymaniem lub powiększeniem w stosunku do jego konkurentów.

Obszary i determinanty możliwości wykorzystania dorobku ekonomii przestrzennej

⁵ J. Semkow, *Wprowadzenie do ekonomii*, PWN, Warszawa 1984, s. 279-296.

⁶ L.C. Thurow, *Przyszłość kapitalizmu. Jak dzisiejsze siły ekonomiczne kształtują świat jutra*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 1999, s. 9-34.

Wypracowanie przez podmioty gospodarcze odpowiedzi na pytania „gdzie, kiedy i dlaczego?” by uzyskać przewagę lokalizacyjną nad konkurencyjnymi podmiotami gospodarczymi, wymusza zidentyfikowanie zbioru atutów lokalizacyjnych, ekonomicznych, geograficznych, społeczno-kulturowych oraz politycznych, które uwypuklałyby specyficzne, strukturalne warunki i cechy poszczególnych gospodarek krajowych, wyróżniających się atrakcyjnością na tle cech innych gospodarek. Należy jednak mieć na uwadze fakt, iż atuty danego kraju mogą być atrakcyjne dla pewnych grup firm pochodzących z określonego kraju i sektora, a mało atrakcyjne w danym czasie dla innych firm. Są one także zmienne w zależności od motywów ich ekspansji oraz ewoluującej charakteru gospodarek goszczących⁷.

Zdolności konkurencyjne danego podmiotu gospodarczego jako jednostki nie są zależne tylko od zdolności właściciela, przedsiębiorczości jego i zatrudnionych w danym podmiocie gospodarczym osób, lecz również są one uzależnione od sprawnego funkcjonowania systemu społeczno-gospodarczego na określonym terytorium (państwa, regionu, województwa, powiatu, miasta, dzielnicy, gminy). Taki system społeczno-gospodarczy powinien mieć zdolność do rozszerzenia reprodukcji regionalnych i krajowych zasobów, które są wykorzystywane przez dany podmiot gospodarczy – czyli wytwórcę. Dlatego też przedmiotem i priorytetem polityki regionalnej i lokalnej współczesnych czasów stało się tworzenie konkurencyjnego otoczenia ułatwiającego uzyskanie przewagi konkurencyjnej przez jednostki gospodarujące⁸.

Swoją przewagę konkurencyjną ma każde miasto i region, która wynika z jego naturalnych uwarunkowań oraz historycznie zakumulowanych zasobów. Predestynuje to dane miasto do pełnienia różnych funkcji wiodących. Jednak należy zauważyć, iż rola zasobów jest zmienna w czasie co jest związane z postępowaniem naukowo-technicznym. Dopóki udaje się znaleźć prosty związek między zasobem (lub grupą zasobów), a rozwojem i lokalizacją różnych dziedzin wytwórczych uznano, iż rozwój regionalny i lokalny jest postrzegany przez konkurencyjną przewagę zasobów. Natomiast gdy wraz z rozwojem gospodarczym, który jest warunkowany odpowiednimi zasobami intelektualnymi mamy do czynienia z konkurencyjnością całej jednostki terytorialnej jako systemu społeczno-gospodarczego. Wyrażać się to powinno zdolnością miasta (regionu) do rozszerzonej reprodukcji wysokiej jakości kapitału ludzkiego. Poziom tej zdolności, zrelatywizowany w stosunku do innych regionów, może być uznany jako miara poziomu konkurencyjności miasta (regionu)⁹.

Analizując praktyczne wykorzystanie ekonomii przestrzennej w konkretnym kraju należy wziąć pod uwagę jego historię powszechną i gospodarczą, która ma wpływ na obecny kształt życia gospodarczego. Podstawowe znaczenie w przeszłości – jeśli chodzi o kraje postsocjalistyczne – miało planowanie gospodarcze, w tym planowanie przestrzenne, które związane

⁷ A. Zaorska, *Korporacje...*, op. cit., s. 182.

⁸ T. Markowski, *Zarządzanie rozwojem miast*, PWN, Warszawa 1999, s. 102.

⁹ Ibidem, s. 105.

były z reguły z inżynierią społeczną. Planiści przestrzenni, w tym geografo- wie i urbaniści, tworzyli plany i koncepcje zagospodarowania przestrzennego odpowiadające z reguły wizji i interesom władz centralnych lub regionalnych grup interesu. W rezultacie tego w momencie odejścia od gospodarki centralnie dało się zauważyć znaczne zróżnicowanie regionalne, zwłaszcza pomiędzy *miastem a wsią*; pomiędzy *wielkimi aglomeracjami miejskimi a małymi miasteczkami* oraz pomiędzy regionami kraju. Wyrazem tych zróżnicowań przestrzennych, stał się podział na regiony o środowisku nie zanieczyszczonym i będące w stanie klęski ekologicznej. Wszystkie te zróżnicowania były nie tylko dostrzegane, ale również szczegółowo mierzone, opisywane, analizowane i interpretowane w różny sposób przez różne środowiska naukowe jak i polityczne¹⁰.

Zróżnicowanie przestrzenne w kraju uznać należy za jeden z najważniejszych elementów zmian w warunkach gospodarki rynkowej. Poszczególne regiony mają swoje cechy społeczne i gospodarcze, które były i są atutem bądź obciążeniem w ich rozwoju. Wpływ na rozwój regionów ma także wpływ gospodarki światowej oraz wartość położenia geograficznych obszarów przygranicznych, ponieważ położenie w pobliżu granic stało się ważną szansą rozwoju gospodarczego i społecznego (wcześniej takie położenie było jedną z głównych barier rozwoju). Jednocześnie znaczenia nabrały wielkie miasta i aglomeracje miejskie, wraz ze swoim zróżnicowanym potencjałem gospodarczym i społecznym.

Zróżnicowanie rozwoju gospodarczego poszczególnych regionów kraju stwarza problemy zarówno natury ekonomicznej, społecznej jak i politycznej. Wiele regionów zaliczanych do słabiej rozwiniętych ma aspiracje do zmniejszenia luki rozwojowej w stosunku do bogatszych, poprzez przyspieszenie wzrostu gospodarczego.

Podejmowane działania mają na celu zwiększenie ich konkurencyjności na rynku krajowym oraz światowym. Jednym z istotnych czynników determinujących ich trwałą i zrównoważony rozwój są inwestycje rzeczowe. Regiony charakteryzujące się wysoką stopą inwestycji mają szansę na poprawę swojej sytuacji gospodarczej i dobrobytu społecznego oraz przybliżenie regionu do średniego poziomu kraju. Determinują one efektywność gospodarki jako całości, przyczyniając się do zmniejszenia luki rozwojowej w stosunku do krajów bardziej rozwiniętych¹¹.

Na poziomie regionalnym zastosowanie dorobku ekonomii przestrzennej jest widoczne w odniesieniu do konkurencyjności. Wyraża się ona dążeniem do utrzymania lub poprawy pozycji w toczącej się między regionami rywalizacji o dostęp do różnego rodzaju korzyści z zewnątrz, zwłaszcza o inwestorów z innych regionów lub innych krajów. Istotną rolę w pozyskaniu inwestorów zagranicznych odgrywa atrakcyjność inwestycyjna (lokalizacyjna) regionów. Składają się na nią wiele czynników, które dają się zgrupować

¹⁰ G. Węclawowicz G., *Przestrzeń i społeczeństwo współczesnej Polski*, PWN, Warszawa 2002, s. 16-17.

¹¹ M. Noga, M. Stawicka, *Co decyduje o konkurencyjności polskiej gospodarki*, CeDeWu, Warszawa 2009, s. 101.

jako: a) czynniki rynkowe – wielkość rynku, przyrost populacji, tempo wzrostu krajowego produktu brutto i jego wartość per capita, bliskość i dostęp do rynków eksportowych; b) czynniki kosztowe – koszt pracy / wydajność, dostępność surowców, zaplecze kooperacyjne, jakość infrastruktury biznesowej (drogi, telefony, instytucje wspierające przedsiębiorczość), możliwość transferu zysków; c) klimat inwestycyjny – stabilność polityczna, stabilność makroekonomiczna, system podatkowy, system prawny, zachęty dla inwestorów¹².

W sytuacji, w której atrakcyjność lokalizacji (lub atrakcyjność inwestycyjna) dla danych regionów jest zbliżona do siebie wtedy potencjalni inwestorzy zaczynają analizować czynniki jakościowe, do których należy zaliczyć: a) dostępność do sprawnej i niezawodnej infrastruktury transportowej i komunikacyjnej, która umożliwi zastosowanie optymalnych dla danego podmiotu gospodarczego rozwiązań logistycznych; b) instytucje obsługi biznesu, podmioty gospodarcze zajmujące się działalnością innowacyjną (badawczo-rozwojowe), a także instytucje które wspierają praktyczne zastosowanie innowacji w procesach produkcyjnych oraz zastosowanie nowych technologii; c) odpowiednie kwalifikacje pracowników, ich stosunek do pracodawcy oraz *zdyscyplinowanie*; d) możliwość zbudowania sieci dostawców i odbiorców, a zatem rozwój kooperacji biznesowej; e) odpowiednie warunki życia (ekologia, krajobraz, bezpieczeństwo, edukacja, możliwość wypoczynku) dla kadry o najważniejszej dla danej inwestycji kwalifikacjach (właściciele, kadra zarządzająca, kadra naukowo-badawcza) w umożliwiających jej osiedlenie się w danym regionie (blisko nowej inwestycji).

Takie kryteria wyboru regionu dysponującego najlepszą (z punktu widzenia inwestora) atrakcyjnością lokalizacyjną (inwestycyjną) przez potencjalnego inwestora powoduje, iż na jego decyzję mają wpływ władze samorządowe. Potwierdzają to wyniki, według których to w największym stopniu wyborowi danej lokalizacji przez inwestorów, sprzyjają takie działania władz lokalnych jak: a) wsparcie dla rozwoju infrastruktury dotyczące przede wszystkim tworzenia ułatwień przy uzyskaniu pozwoleń i załatwianiu wszelkich formalności (zwłaszcza szybkości działania i ograniczenia biurokracji); b) pozytywne nastawienie, otwartość na współpracę i zrozumienie potrzeb inwestora; c) pomoc w znalezieniu lub nabyciu odpowiedniego terenu (w tym przygotowanie lub zmiana planu przestrzennego zagospodarowania); d) pomoc w uzgodnieniach z zakładem energetycznym, wodociągowym, itp. Oprócz władz lokalnych znaczącą rolę w wyborze danej lokalizacji przez inwestorów mogą również odegrać lokalne instytucje (fundacje, stowarzyszenia, agencje rozwoju), a także lokalni liderzy¹³.

Gdy władze samorządowe i lokalne w wyniku podjętych działań doprowadzą do ulokowania na terenie ich regionu nowej inwestycji to zwiększa się pozycja konkurencyjna tego regionu w stosunku do innych regionów oraz znaczenie w gospodarce narodowej. Jeśli władze samorządowe i lokalne mają zdolność do przyciągania na teren swego regionu inwestorów funkcjo-

¹² A. Wieloński, *Geografia przemysłu*, WUW, Warszawa 2005, s. 50.

¹³ *Ibidem*, s. 52.

nujących w różnych branżach, to wpływa to na pozycję konkurencyjną regionu oraz regionalny wzrost gospodarczy. Wskazane czynniki atrakcyjności lokalizacji, oznaczają duże możliwości wpływu władz lokalnych na nie.

Cykle wzrostu regionalnego charakteryzują się zbieżnością lub rozbieżnością ze wzrostem krajowym, zmiennością lub nieregularnością wzrostu regionalnego w czasie oraz wahaniami wielkości regionalnych do średnich wielkości krajowych. Analizy tych zjawisk dowodzą regionalnie silnego zróżnicowania zmienności wzrostu w czasie. Wzrost jednych regionów jest ustabilizowany, innych – wykazuje silne wahania. Pierwszy obserwuje się częściej w regionach o zróżnicowanej strukturze gałęziowej gospodarki, drugi zaś – w regionach o funkcjach wyspecjalizowanych¹⁴. Takie różnice w rozwoju gospodarczym poszczególnych regionów kraju mogą prowadzić do powstawania problemów natury ekonomicznej, społecznej i politycznej. Regiony będące słabiej rozwinięte dążą do zmniejszenia luki rozwojowej jaka istnieje pomiędzy nimi a regionami bogatszymi i lepiej rozwiniętymi, poprzez doprowadzenie do przyspieszenia wzrostu gospodarczego. Jednym z istotnych czynników determinujących trwałe i zrównoważony rozwój regionów są podejmowane na ich obszarze inwestycje rzeczowe. Te regiony które charakteryzują się wysoką stopą inwestycji mają szansę na poprawę swojej sytuacji gospodarczej i dobrobytu społecznego, a w konsekwencji przybliżenie regionu do średniego poziomu kraju. Przyczyniają się one również do poprawy efektywności gospodarki jako całości oraz do zmniejszenia luki rozwojowej w stosunku do krajów bardziej rozwiniętych. Działania te mają na celu zwiększenie ich konkurencyjności na rynku krajowym oraz światowym¹⁵.

Koncepcja zastosowania ekonomii przestrzennej

Zastosowanie ekonomii przestrzennej powinno koncentrować się na czynnikach, które są kluczowe dla rozwoju gospodarczego regionu, a raczej wszystkich regionów funkcjonujących na terenie danego państwa. Dlatego ekonomia przestrzenna powinna być stosowana przy planowaniu i rozwoju: sieci komunikacyjnej (sieć transportu drogowego, kolejowego, lotniczego na terenie danego regionu lub regionów połączonych), sieci elektroenergetycznych (sieci przesyłowych wysokiego i niskiego napięcia), sieci gazowej, sieci wodociągowej, sieci telekomunikacyjnej. Rozwój poszczególnych sieci jest jednocześnie związany z jej punktami węzłowymi czyli lokalizacją: elektrowni (konwencjonalnej, jądrowej, gazowej oraz wykorzystujących odnawialne źródła energii), dworców kolejowych (dotyczy głównie rozbudowy nowych linii kolejowych np. związanych z planowanym rozwojem kolei dużych prędkości), portów lotniczych, punktów węzłowych na autostradach oraz drogach węzłowych i punktów umożliwiających wprowadzenie komunikacji intermodalnej (czyli punktów komunikacyjnych umożliwiających efektywne wykorzystanie transportu drogowego, kolejowego i lotniczego).

¹⁴ R. Domański, *Gospodarka...*, op. cit., s. 106.

¹⁵ M. Noga, M.K. Stawicka, *Co decyduje...*, op. cit., s. 101.

Już na etapie planowania poszczególnych inwestycji należy brać pod uwagę ich wpływ na rozwój gospodarczy danego regionu oraz korzyści jakie uzyska dany region po oddaniu danej inwestycji. Koniecznym elementem przy takich inwestycjach jest umiejętność i zdolność szerokiego spojrzenia na daną inwestycję, gdyż jest ono powiązane z innymi działaniami (inwestycjami) w różnych sferach, których wykonanie i efektywność jest zależna od tej inwestycji. W ten sposób można stworzyć cały plan rozwoju danego regionu doprowadzając do efektywnego wykorzystania środków inwestycyjnych poprzez stopniowe punktowe inwestycje. Należy jednocześnie stale monitorować inwestycje sąsiednich regionów, aby przy współpracy pomiędzy regionami doprowadzić do maksymalizacji efektów danych poszczególnych inwestycji.

Oprócz inwestycji i rozwoju gospodarczego danego regionu ekonomia przestrzenna powinna być stosowana do działań związanych z ochroną środowiska przed człowiekiem jak i ochroną ludzi przed siłami przyrody oraz rozważnym i zrównoważonym wykorzystaniem zasobów naturalnych. Dbłość o ochronę środowiska i krajobrazu na terenie danego regionu może przyczynić się do przyciągania na teren tego regionu nowych inwestorów, którzy lokując swoją inwestycję na terenie danego regionu jednocześnie poszukują w okolicy miejsc atrakcyjnych pod względem rekreacyjnym dla swoich pracowników. W ten sposób dbłość o środowisko naturalne i krajobraz mimo, że wymagające pewnych nakładów lub rezygnacji z współpracy z określoną grupą inwestorów może przyczynić się do przyciągania inwestorów z nowych branż lub rozwoju działalności obecnych inwestorów np. poprzez lokowanie działalności badawczo-rozwojowej danego przedsiębiorstwa. W ten sposób w danym regionie rozwija się sieć kooperacyjna pomiędzy poszczególnymi podmiotami gospodarczymi, co prowadzi do zwiększenia stabilizacji regionu i zmniejszenia zagrożenia dla danego regionu wynikającego z cyklu koniunkturalnego dla danej branży.

Prowadząc obserwacje świata rzeczywistego uzyskuje się obraz, z którego wynika, iż przestrzenny rozkład działalności ekonomicznych w skali regionalnej, krajowej lub ponadregionalnej jest niejednorodny. Przestrzeń geograficzna jest zróżnicowana i zorganizowana. Uwagę zwraca fakt istnienia miejsc, w których koncentruje się produkcja i działalność gospodarcza.

Badania związane z rozmieszczeniem terytorialnym działalności gospodarczej pozwalają na pozyskanie obrazu rozmieszczenia działalności gospodarczej pomiędzy poszczególnymi krajami w ramach gospodarki światowej z uwzględnieniem funkcjonowania w gospodarce światowej podmiotów integracyjnych, których przykładem może być Unia Europejska. W ten sposób uzyskuje się obraz oraz strukturę światowej produkcji i handlu oraz jej podział na poszczególne państwa lub ich ugrupowania integracyjne. Jednak nie tylko gospodarka światowa podlega takiej analizie. Analogiczne prace badawcze dotyczą też funkcjonowania regionów. Podejmowane są prace analityczne dotyczące kształtowania struktury lokalizacji regionalnej, z punk-

tu widzenia rozmieszczenia produkcji, handlu, a także zatrudnienia w różnych regionach w ramach kraju, czy też w ramach Unii Europejskiej¹⁶.

Teoretyczne i praktyczne potrzeby badania koncentracji przestrzennej współcześnie wywodzone są z trzech nurtów: ekonomii neoklasycznej, nowej teorii handlu (new trade theory) oraz nowej ekonomii geograficznej (NEG). Z pierwszego z tych nurtów - ekonomii neoklasycznej, przywołać należy hipotezę przyjmującą, że istnieją różnice w produktywności między regionami, a liberalizacja handlu i wzrost integracji ekonomicznej powoduje relokalizację produkcji i wzrost specjalizacji w celu osiągnięcia przewagi konkurencyjnej. Drugi z nurtów – nowa teoria handlu (new trade theory) zakłada, że firmy, dążąc do uzyskania korzyści skali, koncentrują się w kilku regionach, które zapewniają najlepszy dostęp do rynków i ze względu na koszty handlowe lokalizacje geograficzne firm odgrywają dużą rolę. Trzeci z nurtów – nowa geografia ekonomiczna (NGE), przypisuje decydującą rolę znaczeniu czynników geograficznych w procesach gospodarowania, przy których specjalizacja regionalna będzie rezultatem przestrzennej aglomeracji aktywności ekonomicznej¹⁷. Odwołanie się do dorobku tych nurtów pozwala na zaproponowanie kompleksowego podejścia do kwestii lokalizacji i wykorzystania do badania koncentracji działalności gospodarczej na poziomie międzynarodowym (skala krajów) oraz regionalnym (skala regionów) z uwzględnieniem zmian zachodzących w czasie.

Podsumowanie

Ekonomia przestrzenna jest dynamicznie kształtującą się i rozwijającą się teorią, która w przeciągu ostatnich lat jest przedmiotem intensywnych badań na gruncie zarówno teoretycznym jak i praktycznej działalności gospodarczej. Ożywienie tych badań związane jest ze zmianami gospodarczymi jakie przyniosły zwłaszcza dwie ostatnie dekady XX wieku i pierwsza dekada XXI wieku w otoczeniu geopolitycznym, gospodarczym i technologicznym podmiotów gospodarczych – uzewnętrznione tworzeniem się rynku globalnego i regionalnego.

Istotą ekonomii przestrzennej jako nauki jest badanie decyzji w kwestii procesów dostarczania przez podmioty gospodarcze (rozumiane jako jednostki administracji publicznej i samorządowej oraz przedsiębiorstwa produkcyjne i usługowe) funkcjonujące na danym obszarze (lokalizacji) geoinformacji w określonych przedziałach czasu oraz ich wpływu na sytuację gospodarczą i pozycję konkurencyjną danego obszaru (lokalizacji) względem innych obszarów (lokalizacji) w tych samych przedziałach czasu. Efekty badań tych decyzji z kolei przesądziły o dużym zainteresowaniu dorobku ekonomii przestrzennej przez praktykę życia gospodarczego podmiotów gospodarczych.

¹⁶ A. Zielińska-Głębocka, *Lokalizacja...*, op. cit., s. 9.

¹⁷ B. Suhecki (red.), *Ekonometria przestrzenna – metody i modele analizy danych przestrzennych*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010, s. 129.

Idee ekonomii przestrzennej znalazły także odzwierciedlenie w realizacji procesów dydaktycznych na wyższych uczelniach. Najszerzej ujmowane są one w obszarze realizacji przedmiotu gospodarka przestrzenna. Niektóre z uczelni nich uruchomiły na kierunku ekonomia specjalność ekonomia przestrzenna, w innych zaś prowadzi się wykłady i ćwiczenia z tego przedmiotu. Spotkać się można także z przedmiotem dydaktycznym ekonomika przestrzenna.

Bibliografia

- Bochenek M., *Przedmiot i charakter ekonomii*, w: *Dokonania współczesnej myśli ekonomicznej – teorie nieoliberalne wobec ekonomicznej roli państwa a polityka społeczno-ekonomiczna*, Praca zbiorowa pod redakcją U. Zagóry-Jonszty, Akademia Ekonomiczna im. K. Adamieckiego, Katowice 2004.
- Balcerzak A.P., *Państwo w realiach „nowej gospodarki”*. Podstawy efektywnej polityki gospodarczej w XXI wieku, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009.
- Domański R., *Gospodarka przestrzenna. Podstawy teoretyczne*, PWN, Warszawa 2006.
- Kołodko G.W., „Nowa gospodarka” i stare problemy. Perspektywy szybkiego wzrostu w krajach postsocjalistycznej transformacji, w: „Nowa gospodarka” i jej implikacje dla długookresowego wzrostu w krajach postsocjalistycznych, red. G.W. Kołodko, Key Text, Warszawa 2001.
- Markowski T., *Zarządzanie rozwojem miast*, PWN, Warszawa 1999.
- Noga M., Stawicka M., Co decyduje o konkurencyjności polskiej gospodarki, CeDeWu, Warszawa 2009.
- Semkow J., *Wprowadzenie do ekonomii*, PWN, Warszawa 1984.
- Suchecki B. (red. nauk.), *Ekonometria przestrzenna – metody i modele analizy danych przestrzennych*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2010.
- Thurrow L.C., *Przyszłość kapitalizmu. Jak dzisiejsze siły ekonomiczne kształtują świat jutra*, Wydawnictwo Dolnośląskie, Wrocław 1999.
- Węclawowicz G., *Przestrzeń i społeczeństwo współczesnej Polski*, PWN, Warszawa 2002.
- Wieloński A., *Geografia przemysłu*, WUW, Warszawa 2005.
- Wojtyna A., Czy tradycyjna ekonomia pozwala zrozumieć tzw. nową gospodarkę?, w: *Czy ekonomia nadąża z wyjaśnianiem rzeczywistości?*, pod redakcją A. Wojtyny, PTE, Bellona, Warszawa 2001.
- Zaorska A., *Korporacje transnarodowe przemiany, oddziaływania, wyzwania*, PWE, Warszawa 2007.
- Zielińska-Głębocka A., *Lokalizacja przemysłu a konkurencyjność polskich regionów (w kontekście integracji europejskiej)*, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk 2008.